

*Несина С. В.,**кандидат юридичних наук, доцент,**доцент кафедри права**Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля*

ПРАВОВІ ІНСТИТУТИ В КОНТЕКСТІ ВЗАЄМОДІЇ Й РОЗВИТКУ ПРАВА ТА МОРАЛІ

Анотація. Стаття присвячена сучасним тенденціям дослідження правових інститутів в контексті взаємодії та розвитку права та моралі.

Ключові слова: правові інститути, мораль, право, інститути моралі, моральність права.

Постановка проблеми. Норми права є провідниками інститутів моралі, які закріплюють і захищають моральні засади суспільства. У зв'язку з глобальними змінами, що відбулися в різних сферах життя суспільства, дослідження сутності та особливостей співіснування правових інститутів з інститутами моралі має сприяти більш глибокому розумінню ролі права в житті суспільства в динаміці суспільного прогресу. Вивчення цих питань допоможе проаналізувати стан та способи захисту суспільної моралі в різних галузях права, вдосконалити нормативну складову правових інститутів.

Мета статті. У теорії та філософії права проблемами права та моралі в їх співвідношенні та взаємодії займалися такі вчені, як С.С. Алексєєв, І.А. Гетьман-П'ятковська, М.Г. Іванець, В.С. Ковальський, В.В. Костицький, В.С. Нерсисянц, Ю.Є. Пермяков, Т.Н. Радько, О.І. Хрімлі та інші. Окремі праці були присвячені моральним засадам певної галузі права, наприклад, сімейного права – Г. Миронова, кримінального – А.В. Ландіна, цивільного – С.І. Шимон тощо. Проте, на нашу думку, питання впливу моральних правил та звичаїв на розвиток правових інститутів досліджене недостатньо або однобічно. Тому метою статті є розкриття особливостей взаємодії та взаємовпливу права та моралі на сучасному етапі розвитку правових інститутів.

Виклад основного матеріалу. Розвиток сучасної цивілізації обумовив становлення та функціонування взаємопов'язаних між собою систем. Цілісна динамічна система соціальних норм є необхідною умовою життєдіяльності суспільства, формування та функціонування держави, забезпечення узгодженої взаємодії людей та реалізації їхніх прав та інтересів [1, с. 463].

Система методів соціального впливу (інститутів моралі) відображає досягнутий рівень соціально-політичного й духовного розвитку суспільства, у них знаходять своє відображення історичні та національні особливості країни, характер державної влади, якісний рівень життя людей. Норми, що регулюють суспільні відносини, конкретизують та відображають дію об'єктивних законів, динаміку суспільного прогресу, історично обумовлених закономірностей.

Для України, яка затверджує себе в світі суверенних, самостійних і рівноправних держав, що звернулися до нових напрямків регулювання в політиці, економіці, міжнародному праві, концептуальний аналіз моралі й права на сучасному етапі розвитку правових інститутів потребує реального наповнення. На фоні кардинальних (радикальних) перетворень соціального буття виникає гостра необхідність вивчення проблем безпосередньої взаємодії систем моралі й права в контексті побудови нового соціуму в демократичній державі, які виступають як

регуляторами поведінки окремих осіб, так і детермінантами суспільного розвитку в цілому [2, с. 5].

Історичний розвиток цивілізації свідчить про те, що правові інститути та інститути моралі як складова частина духовної культури суспільства органічно пов'язані між собою. Правова система державно організованого суспільства закріплює життєво необхідні для всього суспільства вимоги, які продиктовані мораллю та моральними настановами [3, с. 4]. Саме тому для визначення сутності правових інститутів важливим є не лише глибинний і всебічний аналіз норм права з врахуванням ідей правосвідомості суспільства, але й з'ясування взаємозв'язків цих правових інститутів з інститутами моралі, їх цінностями та ідеалами.

У нашій країні (що належить до континентальної правової сім'ї) правові інститути закріплені переважно в актах державних органів, а реалізація їх забезпечується спеціальним державним апаратом, в необхідних випадках із застосуванням примусу. Інститути моралі містяться у свідомості людей, в громадській думці, знаходять відображення в творах літератури, мистецтва, в засобах масової інформації. Дотримання норм і цінностей моралі контролюється громадською думкою, підтримується заходами духовного впливу, а їх порушення присікається за допомогою громадського осуду.

Правові інститути та інститути моралі в регулюванні суспільних відносин впливають один на одного. Вони побудовані на єдиних основах, виражають загальнолюдські цінності й ідеали, покликані регулювати поведінку людей. Водночас це різні нормативні регулятори, вони мають свої особливості.

Особливість співвідношення правових інститутів та інститутів моралі на сучасному етапі полягає насамперед у тому, що їхні норми, як зазначає І.М. Ягівка, стикаються, суперечать одна одній внаслідок кардинальних трансформаційних процесів у всіх галузях діяльності суспільства [4, с. 1].

Правові інститути не можуть існувати без нормативного закріплення та легалізації на рівні держави. Тому нормативною складовою правових інститутів є система (сукупність) загальнообов'язкових, певних юридичних норм, які виражають державну волю, встановлюються й забезпечуються за її допомогою, спрямовані на регулювання суспільних відносин. При цьому норми права, закріплюючи певний правовий інститут, є провідниками моралі, які закріплюють і захищають моральні засади суспільства. Тому варто зауважити, що правові інститути носять суспільно-правовий характер і певною мірою закріплюють інститути моралі в нормативних актах.

Проблеми категорій моральності на сьогодні не є достатньо дослідженими, однак привертають дедалі більшу увагу науковців. Так, наприклад, як зазначає С.І. Шимон, у цивільному праві це актуально у зв'язку з тим, що Цивільний кодекс України та інші законодавчі акти використовують у формулюванні правових норм суміжні терміни: «моральні засади», «моральність населення», «моральний розвиток», «моральне виховання», «суспільна мораль», «моральні критерії», «моральність у суспільстві», «моральність суспільства», «мо-

рально-психологічний стан населення», «моральне здоров'я населення» тощо [5].

Сутність і ефективність правових інститутів першочергово залежить від того, наскільки адекватно він (тобто правовий інститут) виражає вимоги суспільства щодо відображення в законах інститутів моралі. Авторитетність законів збільшується в тому випадку, якщо вони спираються не лише на владу, а й на мораль. У свою ж чергу дія інститутів моралі неабиякою мірою залежить від конкретно функціонуючої правової системи як сукупності правових інститутів та інших явищ правової сфери життя суспільства.

Оскільки право є складним соціальним явищем, то дослідження правових інститутів не було б всебічним та повним, якби не розглядалася характеристика їх співвідношення з інститутами моралі.

Мораль в юридичній літературі розуміється як система норм, принципів, правил, які склалися в суспільстві під впливом громадської думки відповідно до уявлень про добро та зло, справедливість, честь тощо. З приводу цього слушно зазначив філософ В.С. Соловйов, що закон є обмеженням і замість досконалості вимагає мінімального ступеня морального стану, тому право у співвідношенні з моральністю є найнижчою межею [6, с. 121]. Згідно з позицією В.С. Соловйова що право – це моральний мінімум, який, беручи мораль «під свій нагляд», звужує сферу її діяльності.

Отже, із цього можна зробити висновок, що правові інститути за сферою впливу значно менші, ніж інститути моралі. Так, зокрема, це простежується з інституту сім'ї, який можна розглядати як правовий інститут та інститут моралі. У цьому інституті неоднозначно оцінюються правом і мораллю подружжя зрада. У законодавстві відсутня відповідальність за фактом подружньої зради, але мораллю ці дії засуджують. Або, наприклад, проживання в незареєстрованому шлюбі з боку моралі та права породжує різні наслідки.

Співвідношення між правовими інститутами та інститутами моралі є складним феноменом. Тому в юридичній літературі науковці аналізують право та мораль через їхню єдність, відмінність, взаємодію й суперечність, що віддзеркалюється й на відповідних інститутах (правових та моралі).

Щодо єдності правових інститутів та інститутів моралі, варто проаналізувати такі фактори:

- право та мораль – це різновиди соціальних норм, які утворюють цілісну систему нормативного регулювання [3, с. 10]. Отже, правові інститути та інститути моралі є складовими елементами єдиної системи нормативного регулювання;

- правові інститути та інститути моралі мають єдину нормативну основу й здатність проникати в різні сфери суспільного життя;

- вони переслідують зрештою одні й ті ж цілі та завдання, а саме впорядкування та вдосконалення суспільного життя, регулювання поведінки людей, узгодження інтересів особистості й суспільства, забезпечення й піднесення гідності людини;

- об'єкт регулювання правових інститутів та інститутів моралі однаковий – це суспільні відносини. Вимоги, що адресовані одним і тим же людям, верствам, групам, переважно збігаються [3, с. 12];

- право та мораль як нормативні явища визначають межі належних і можливих вчинків суб'єктів, служать засобом вираження й гармонізації особистих і суспільних інтересів;

- право та мораль у філософському вимірі є категоріями, які зумовлені перш за все економічними фактором, а також політичними, духовними, культурними та іншими факторами, що

роблять їх соціально однотипними в цьому суспільстві або в цій формації [7, с. 187];

- правові інститути та інститути моралі виступають як втілення в життя фундаментальних, загальноісторичних цінностей, що є показником як соціального, так і культурного розвитку суспільства.

Отже, враховуючи в теорії права сучасні тенденції щодо комплексних підходів до праворозуміння та вивчення правових явищ, варто розглядати правові інститути як певний суспільно-правовий феномен, який має витоки та кінцеве призначення в суспільних відносинах, що базуються на моральних цінностях та нормах.

Маючи спільні риси, правовим інститутам та інститутам моралі притаманні суттєві відмінності, які мають свою специфіку. Відмінні особливості цих феноменів полягають у такому.

1. Насамперед правові інститути й інститути моралі різні за способом їх встановлення (формування). Відомим є той факт, що правові інститути виникають лише після закріплення їх у нормах права, а норми створюються, скасовуються, доповнюються, змінюються державою. Отже, як слушно зауважує В.І. Акуленко, держава є політичним творцем права, оскільки право виражає не просто волю народу, а його державну волю та є не просто регулятором, а особливим, державним регулятором [8, с. 588]. Зовсім інший спосіб формування притаманний інститутам моралі: вони виникають і розвиваються в процесі практичної діяльності людини (суспільства), тобто спонтанно. На відміну від права, мораль носить не офіційний характер, тому для того, щоб у межах певного інституту моралі виникли (сформувались) якісь моральні норми, не потрібна згода держави, достатнім є визнання цієї норми суспільством, у якому ця норма існуватиме. Отже, висновком із цього є більш адекватна та легка зміна (трансформація) інститутів моралі (або їх певних норм), порівняно з правовими інститутами. Більше того, правові інститути є наслідком створення в суспільстві інститутів моралі.

2. За методом забезпечення правові інститути й інститути моралі мають відмінності. Право створюється та забезпечується державою, охороняється, а в разі потреби й захищається. Правовим інститутам притаманні власні особливості примусу, що контролюють дотримання правових норм і в разі потреби карають тих, хто ці норми порушує, тому що норми права – це санкціоновані державою вимоги, що зверненні до всіх прошарків суспільства. Забезпечення інститутів моралі базується на громадській думці. Тому варто погодитись з Ю.Є. Пермяковим, що моральні норми захищаються суспільством, а порушення моральних норм не потребує державного втручання [9, с. 73]. Отже, можна припустити, що в разі низького рівня правової культури та правосвідомості в суспільстві інститути моралі, які відображені в правових нормах, будуть мати більшу кількість порушень.

3. Правові інститути й інститути моралі розрізняються за формою їх вираження. Тому правові інститути через норми права закріплені в законах, класифікуються за різними критеріями, впливають на кодифікаційну роботу, тобто пов'язані з волею законодавця. Інститути моралі не мають подібної форми фіксації, вони виникають та існують у свідомості учасників суспільства. Проте в разі відсутності закріплення певних моральних цінностей у правовому інституті (тобто в нормах права) ці цінності не завжди можуть бути захищені суспільною думкою чи громадським осудом, а згодом за умови занепаду суспільно-культурного розвитку певного суспільства взагалі залишаються незахищеними та можуть із часом трансформуватись або зовсім зникнути (наприклад, це простежується у світовій

практиці щодо зміни ставлення суспільства (певних держав) до одностатевих шлюбів).

4. Право й мораль мають різні оціночні критерії та різняться за характером і способами їх впливу на свідомість і поведінку людей. Оціночні критерії правових інститутів – законність та відповідність правовим приписам, а інститути моралі регулюють суспільні відносини з точки зору добра та зла, чесного та ганебного тощо. Інакше кажучи, вони мають різні соціальні мірки. Як зазначає І.А. Гетьман-П'яtkовська, правові норми більшою мірою описують, що дозволено, а що заборонено, вказуючи на правильний варіант поведінки [3, с. 9]. Проте із цим можна погодитись лише частково, оскільки з боку моралі правові норми не завжди вказують на правильний варіант поведінки. Наприклад, донька, якій виповнилося 18 років, вимагає розподілу приватизованої квартири, де в неї є певна частка, через непорозуміння з батьками з приводу її нового хлопця, і вмовляння та думка батьків, сусідів чи інших людей (суспільна думка) її не турбує, бо в неї «є право». Однак щодо функціонування правових інститутів та інститутів моралі, то варто зазначити, що чим більше правові інститути будуть орієнтуватися на оціночні критерії інститутів моралі, тим більше закони будуть віддзеркалювати правову реальність та ефективно виконувати головні функції права, реалізуючи його соціальне призначення.

5. Характер і порядок відповідальності в права та моралі різний. Неправомірні дії тягнуть за собою реакцію з боку органів державної влади, виражаються в накладенні відповідальності в регламентованому порядку, що має процесуальний характер. Відповідальність за порушення моральних настанов не має чіткої процедури. Порушення полягає в тому, що порушник піддається осуду з боку суспільства, і суспільством застосовуються заходи впливу (наприклад, зауваження). У зв'язку із цим ми можемо зробити висновок, що це вид відповідальності не перед державою, а перед суспільством, у якому виник проступок.

6. Право та мораль розрізняються за сферами дії. Сфера дії моралі ширше правового. Як зазначає І.В. Макарук, правом регулюються не всі відносини, а лише найбільш важливі з точки зору права сфери життя суспільства (право власності, праця, правосуддя). Таким чином, простежується те, що за межами права залишаються такі сторони людських відносин, як любов, дружба, приятелювання, мода, смаки тощо. З приводу цього слушно зауважив І.А. Ільїн, що право не має переходити свої кордони й вторгатися у сферу «вільних і добровільних душевних рухів». На відміну від права, мораль проникає в усі сфери життєдіяльності суспільства, іншими словами мораль універсальна й всюдишча [10, с. 167]. Тому неможливо отождествлювати правові інститути з інститутами моралі або прагнути їх повного злиття. По-перше, це не можливо здійснити через зазначені нами відмінності права та моралі, по-друге, правові інститути мають захищати найбільш важливі для суспільства (держави) правовідносини.

7. Різний історичний процес становлення правових інститутів та інститутів моралі. Інститути моралі завжди існували й будуть існувати в суспільстві (у суспільній свідомості), вони є старшими за віком, натомість правові інститути виникли й виникають на певній стадії соціальної еволюції людства у зв'язку з виникненням проблеми врегулювання суспільних відносин та потреби їх захисту додатковим примусом (правовим).

Варто зазначити, що межі з'єднання права та моралі мінливі, і це, на нашу думку, пов'язано з глобальним розвитком суспільства.

Кажучи про взаємодію цих феноменів, слід пам'ятати, що найбільш характерною рисою взаємодії права та моралі є їхне

зближення, взаємопроникнення, посилення їх узгодженого впливу на суспільство. У процесі регулювання суспільних відносин виникає якісно нове явище – морально-правовий вплив. Право та мораль як складові частини цього явища, не розчиняючись у ньому та не втрачаючи своїх індивідуальних якостей, у сукупності, утворюють соціальну цінність, реально існуючу, що активно впливає на юридичну практику [3, с. 14].

Як досить слушно зауважив С.С. Захарчук, правильне співвідношення між нормами моралі та права існує тоді, коли природне право, пов'язане із совістю, стає над позитивним правом як вища форма, як норма, як ідеал, якого досягнути досить важко, але можливо [11, с. 136].

Говорячи про тісну взаємодію права та моралі, не слід забувати, що цей процес далеко не безконфліктний і гладкий. Між цими явищами існують протиріччя, розбіжності та колізії. Іноді моральні й правові вимоги прямо суперечать одна одній.

На нашу думку, причина «непорозуміння» (протиріччя) між правом і мораллю в тому, що в них різні підходи, методи регулювання та критерії оцінки. Невідповідність між нормами права й моралі викликаються також складністю самого життя суспільства, оскільки з'являються нові тенденції суспільного розвитку, рівень правосвідомості й моральності. На жаль, сьогодні зі збільшенням негативних процесів підірвані моральні основи нашого буття, також ми можемо простежити процвітання не тільки правового, але й морального нігілізму. Так, наприклад, нами було проведено анкетування в соціальній мережі («Однокласники»), 256 осіб віком 21–22 років стосовно введення відповідальності за подружню зраду, результати були такі: 71 особа (що складають 28%) хотіли б ввести відповідальність, 185 осіб (72%) не бажають введення відповідальності за подружню зраду. Тому постає, що суспільство не бачить «морального злочину» в цьому діянні.

Ці два феномени розвиваються нерівномірно, моралі властива якась гнучкість, а праву – природна консервативність, звідси випливає, що в будь-якому суспільстві завжди різний правовий та моральний стан. Говорячи про правовий і моральний стан суспільства, можна пригадати такі слова Гегеля «Щось дозволене з точки зору права може бути чимось таким, що мораллю засуджується» [9, с. 42]. Прикладом різних методів регулювання з боку права та моралі є різний світогляд європейського та ісламського світу. В ісламі подружня зрада розглядається як крадіжка, неважливо, чия це була зрада – дружини чи чоловіка (в ісламі перед Богом всі рівні), за законами Шаріату адюльтер суворо карається. Але в разі проживання мусульман у європейських країнах, зокрема в Україні, їхні стосунки щодо зради вирішуються в межах сім'ї, оскільки закони цих країн захищають мусульман від самих себе, тобто якщо подружжя не помириться, слідує розірвання шлюбу. Однак у деяких мусульманських країнах закон досі дозволяє застосовувати до винних у подружній зраді смертну кару через побиття камінням, а в Саудівській Аравії за зраду можуть обезголовити [12].

Моральність як найширше поняття, як ідея відповідності добру й справедливості не визначає конкретного правила поведінки, її приписи виражені в більш загальній формі, але вона формує тип поведінки, що має відповідати найвищим людським чеснотам, ідеалам людської свідомості, а отже, стає принципом цивільного права, бо є тим «робочим механізмом», за допомогою якого, за висловом професора Н.С. Кузнецової, визначаються межі можливої та належної поведінки учасників цивільно-правових відносин [13, с. 123]. Використовуючи цей «робочий механізм», законодавець конкретизує моральні ідеї в категоріях прав та обов'язків, тобто формулює моделі цивільно-правових норм [5].

Отже, і інститути моралі, і правові інститути виникають для задоволення суспільної потреби для підтримки стабільності й цілісності суспільства. Їх складає сукупність відносно стійких вимог, норм, приписів, правил, які виражають суспільну волю, історичну необхідність, де закладені уявлення про добре, справедливе, належне. І мораль, і право намагаються охопити практично всю сукупність суспільних відносин, але це вдається їм по-різному, специфічно [14]. На наш погляд, взаємозв'язок правових інститутів та інститутів моралі полягає в тому, що вони підтримують один одного у впорядкуванні суспільних відносин, формують у людей належну морально-правову культуру. Як слушно зазначає І.А. Гетьман-П'яtkовська, право та мораль, здійснюючи свої функції, сприяють один одному, використовуючи власні методи в досягненні загальних цілей [3, с. 14].

Висновки. В умовах кризового стану суспільства протиріччя й розбіжності між правом і мораллю вкрай загострилися, змінилися соціальні та духовні цінності та орієнтири. Мораль стала більш лояльна й поблажлива, це можна пояснити тим, що обвальна криміналізація суспільства призводить право до неспроможності функціонування. Тому під час здійснення наукових досліджень правових інститутів у цілому чи окремого правового інституту варто виходити з необхідності враховувати морально-культурне підґрунтя кожного правового інституту, та з метою вдосконалення чинного законодавства розробляти такі правові норми, які б в дозволяли виступати не правовим (чи державно-правовим), а суспільно-правовим механізмом регулювання певних суспільних правовідносин, що спирається на підтримку суспільства. Але за умови занепаду правової культури не варто знижувати рівень моральності правових інститутів, навпаки, слід підвищувати відповідальність на порушення цих морально-правових норм, оскільки моральна цінність права полягає в тому, щоб стати гарантом справедливого забезпечення інтересів і потреб особи (суспільства), у тому числі на культурний розвиток.

Література:

1. Припхан І.І. Обмеження прав і свобод громадян з метою захисту суспільної моралі / І.І. Припхан // Моральні основи права : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 16 грудня 2010 р.). – Івано-Франківськ : Надвірнянська друкарня, 2010. – С. 462–474.
2. Хрімлі І.О. Мораль та право як регулятори відносин у сучасному українському соціумі : автореф. дис. ... канд. філос. наук. : спец. 09.00.03 / І.О. Хрімлі ; Донецький нац. ун-т. – Донецьк, 2007. – 18 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.ua-ru.net/diss/cont/338654.html>.
3. Гетьман-П'яtkовська І.А. Право та мораль: теоретико-правові проблеми співвідношення та взаємодії : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / І.А. Гетьман-П'яtkовська ; Інститут держави і права ім. В. М. Корещького. – К., 2007. – 20 с.
4. Яговка І.М. Співвідношення права і моралі в контексті правового

ідеалізму / І.М. Яговка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bo0k.net/index.php?p=achapter&bid=21977&chapter=1>.

5. Шимон С.І. Розмежування понять «суспільна мораль», «моральні засади» та «моральність» у цивільному праві / С.І. Шимон [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/23_SND_2008/Pravo/26738.doc.htm.
6. Львова О.Л. Мораль як ціннісний критерій виміру права / О.Л. Львова // Моральні основи права : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 16 грудня 2010 р.). – Івано-Франківськ : Надвірнянська друкарня, 2010. – С. 120–124.
7. Петрович З.З. Проблеми взаємодії права і моралі у сучасному суспільстві / З.З. Петрович // Моральні основи права : матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 16 грудня 2010 р.). – Івано-Франківськ : Надвірнянська друкарня, 2010. – С. 186–190.
8. Акуленко В.І. Співвідношення і взаємодія норм міжнародної моралі і міжнародного права у сфері реституції і повернення культурних цінностей / В.І. Акуленко // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Моральні основи права» (м. Івано-Франківськ, 16 грудня 2010 р.). – Івано-Франківськ : Надвірнянська друкарня, 2010. – С. 585–597.
9. Пермяков Ю.Є. Філософські підстави юриспруденції : [монографія] / Ю.Є. Пермяков. – Самара : Самарская гуманитарная академия, 2006. – 248 с.
10. Макарук І. В. Спільні риси права і моралі / І.В. Макарук // Моральні основи права : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 16 грудня 2010 р.). – Івано-Франківськ : Надвірнянська друкарня, 2010. – С. 166–171.
11. Захарчук С.С. Співвідношення права та моралі: історико-теоретичні аспекти / С.С. Захарчук // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 4. – С. 133–136.
12. Мифтахов А.М. Особенности мусульманского правосудия / А.М. Мифтахов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.sudba.info/izmena-muzha-v-islame/>.
13. Кузнецова Н.С. Основные задания Книги первой проекта Гражданского кодекса Украины / Н.С. Кузнецова // Кодифікація приватного (цивільного) права України / за ред. проф. А.С. Довгерт. – К. : Укр. центр правничих студій, 2000. – С. 121–124.
14. Заєць В.А. Осмислення правових форм закріплення моральних норм в незалежній Україні / В.А. Заєць [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://3222.ua/article/osmislennya_pravovih_form_zakrplennya_moralnih_norm_v_nezalejny_ukran_.htm/

Несынова С. В. Правовые институты в контексте взаимодействия и развития права и морали

Аннотация. Статья посвящена современным тенденциям исследования правовых институтов в контексте взаимодействия и развития права и морали.

Ключевые слова: правовые институты, мораль, право, институты морали, моральность права.

Nesynova S. Legal institutes in the context of the interaction and the development of law and morality

Summary. The article is devoted to current trends in the study of legal institutions in the context of the interaction and the development of law and morality.

Key words: legal institutes, morals, law, institutes of morality, moral law.